

shows. Subzero solvency of population and rolling up of the bank crediting resulted in the slump of volumes of sales of new cars. The increase of tension registers in a collaboration with banks.

For further effective work at the market of insurance of motor transport risks PJSC «IC «Oranta-sich» must create a competition environment, after for what it is had for a necessity constantly to modify existing and to develop the new programs of autoinsurance, improve quality insurance services, apply various privileges, closer to cooperate with local authorities and others like that.

УДК 631.15:338.512

*Сахно Л.А., доц. к.е.н.,
Котова С.О., асистент
Таврійський державний агротехнологічний університет*

ВНУТРІШНІЙ АУДИТ ВИТРАТ ОСНОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ В АПВ

***Анотація.** Розглянуто питання організації внутрішнього аудиту як засобу реалізації інформаційно-контрольної функції управлінського обліку. Проведене дослідження дало нам змогу запропонувати обґрунтовану програму внутрішнього аудиту витрат основної діяльності для агропромислових підприємств.*

***Ключові слова:** внутрішній аудит, витрати, система внутрішнього контролю, центри відповідальності*

Постановка проблеми. Достовірність інформації значною мірою залежить від організації на підприємстві внутрішнього аудиту. Створення служби внутрішнього аудиту чи закріплення функціональних обов'язків аудитора за окремим працівником, є засобом реалізації інформаційно-контрольної функції управлінського обліку та має на меті допомогти керівництву підприємства підвищити ефективність управління. Впровадження внутрішнього аудиту в практику АПВ має важливе значення. Проте з різних причин внутрішній аудит на підприємствах цієї галузі не проводиться. Така ситуація, на нашу думку, пояснюється наступним:

– по-перше, відсутність інструкцій з організації та ведення внутрішнього аудиту, які враховують специфіку підприємств досліджуваної галузі;

– по-друге, причина, яка має суб'єктивний характер, є небажання створення «зайвої роботи» та висвітлення недоліків в організації виробничого процесу.

Аналіз останніх досліджень. Дієвим засобом вирішення проблеми інформаційного забезпечення на сучасному етапі є впровадження в практику агропромислових підприємств системи управління витратами на підприємстві, однією з складової якої є внутрішній аудит. Метою цієї системи є надання внутрішнім користувачам інформації, що необхідна для прийняття адекватних управлінських рішень. Окремі аспекти цієї багатогранної проблеми знайшли відображення в працях таких зарубіжних авторів як К. Друрі, Т.П. Карпова, В.Ф. Палій, А.В. Соколов, Н.Ю. Ткаченко, та ін.

Незважаючи на те, що окремі інструменти питання ґрунтовно досліджені вченими і практиками, ускладнення економічних відносин вимагає додаткової, більш глибокої їх розробки. Зокрема, вкрай актуальна нині проблема розробки та реалізації програми проведення внутрішнього аудиту витрат в АПВ.

Постановка завдання. Розробка програми внутрішнього аудиту, як одної з складових системи управління витратами, для агропромислових підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Понад 80% витрат основної діяльності підприємств досліджуваної галузі становлять витрати виробництва. Помилки, які можуть бути допущені під час їх обліку, приводять до викривлення інформації про фактичну собівартість продукції підприємства, і, як наслідок, спричиняють недоліки в управлінні витратами в цілому. Отже, метою внутрішнього аудиту витрат виробництва є перевірка правильності їх формування та відповідність обліку цих витрат вимогам чинного законодавства. Під час аудиту витрат виробництва особлива увага має бути приділена витратам сировини та матеріалів, що становлять основу витрат на виробництво сільськогосподарської продукції. Він дозволяє розробити та реалізувати ефективні заходи, спрямовані на усунення непродуктивних витрат та втрат. В зв'язку з цим однаково важливим є проведення аудиту на усіх етапах руху матеріальних ресурсів.

В деяких випадках готова продукція, яка вирощується на сільськогосподарських підприємствах, має короткий термін зберігання. Це особливо стосується садівницької галузі. Тому виникає необхідність перевірки

відповідності умов та правил зберігання продукції встановленим нормам. Їх порушення призводить до непродуктивних втрат. Проведення аудиту дозволить запобігти їх псуванню та крадіжкам.

Програму внутрішнього аудиту витрат, що виникають внаслідок придбання та зберігання матеріальних ресурсів, можна представити наступним чином: реалізація аудиторських процедур буде здійснюватись за допомогою таких методичних прийомів: обстеження і вибіркоче спостереження, інвентаризація, комплексні та тематичні перевірки, експертиза, службове розслідування, прийоми порівняльного та факторного аналізу.

Розглянемо детальніше особливості проведення внутрішнього аудиту витрат пов'язаних з процесом виробництва.

Першим таким етапом є надходження (приймання) матеріальних ресурсів. Для ефективності аудиту на цьому етапі повинні бути враховані особливості їх оприбуткування. Аудитор має пересвідчитись, що з працівниками, які задіяні в процесі постачання та оприбуткування сировини, укладені договори про матеріальну відповідальність.

Не менш важливим є аудит системи обліку матеріальних ресурсів, зокрема оформлення документів при оприбуткуванні матеріальних ресурсів, визначення відповідності оцінки матеріальних ресурсів їх якості, а також оцінка системи аналітичного обліку та її відповідність даним синтетичного обліку. Крім того, проведення внутрішнього аудиту на цьому етапі має передбачати: перевірку виконання договорів постачання сировини та матеріалів у розрізі видів і найменувань; виявлення витрат, викликаних недотриманням раніше укладених договорів; встановлення невиконаних чи не своєчасно виконаних поставок сировини та матеріалів.

На етапі руху запасів відбувається формування відповідних груп виробничих витрат. Тому аудитор має переконатись у правильності оцінки витрачених запасів; дотриманні норм витрат. Під час аудиту витрат запасів особлива увага має приділятися контролю тих матеріальних ресурсів, видача яких здійснюється на підставі документів про разовий відпуск. За отриманими

результатами доцільно складати відомість відхилень фактичних витрат матеріалів від нормативних.

Важливе місце у внутрішньому аудиті витрат займає аудит витрат паливно-енергетичних ресурсів у розрізі центрів відповідальності (основне виробництво, допоміжне виробництво). Витрати електричної, теплової енергії та води впливають на формування собівартості продукції. На більшості аграрних підприємств відсутні необхідні вимірювальні пристрої для розмежування витрат електроенергії, що використовується для потреб виробництва та на адміністративні цілі. Розподіл таких витрат проводиться «котловим» методом, тому відбувається викривлення собівартості продукції, що виробляється підприємством.

Невід'ємним фактором виробництва є трудові ресурси. Витрати на оплату праці становлять значну частку в загальній сумі виробничих (в залежності від виду вирощуваної продукції). Аудитор має переконатись не лише в правильності порядку нарахування заробітної плати, а й у правильності формування якісного та кількісного складу працівників. Саме тому внутрішній аудит витрат на оплату праці має розпочинатись з аудиту правильності оформлення штатного розкладу працівників та наявності відповідних посадових інструкцій. Для цього аудитор має провести групування працівників у розрізі окремих професій, відповідних їм розрядам та посадових інструкцій. Під час проведення аудиту вповноважений працівник повинен переконатись в обґрунтованості вибору системи та форми оплати праці. Аудитор має встановити: чи при виборі форми і системи оплати праці враховано особливості організаційної структури підприємства. Аудит витрат на оплату праці передбачає контроль за правильністю проведених відрахувань та утримань із заробітної плати. В цьому випадку також доцільно провести вибіркочну перевірку відповідності проведених розрахунків вимогам чинного законодавства. Крім того, аудитор має переконатись у правомірності включення фактично здійснених витрат на оплату праці до відповідних видів

витрат (витрати на виробництво продукції, витрати на збут, адміністративні витрати).

Одними з об'єктів, що виділені в програмі аудиту витрат, є адміністративні витрати та витрати на збут. Мета аудиту цих витрат полягає в перевірці достовірності інформації, що характеризує правомірність, доцільність та ефективність здійснених витрат. В процесі внутрішнього аудиту цих витрат має проводитись оцінка прийнятих управлінських рішень стосовно організації реалізації продукції підприємства та його управління в цілому. Це дозволить визначити правомірність здійснених витрат та ефективність виробничої політики підприємства.

Перевірка будь-якого з об'єктів витрат має завершуватись узагальненням отриманих результатів, що передбачає складання висновку, в якому проводиться групування та аналіз результатів аудиту, обґрунтування виявлених недоліків та шляхів їх усунення. Висновок внутрішнього аудитора, на нашу думку, має складатись з трьох частин:

Перша – інформаційна частина. В ній має бути вказано: об'єкт аудиту, мета та завдання аудиту, термін проведення аудиту, прізвище, ім'я, по батькові відповідальної особи за проведення аудиту.

Друга – основна частина. В ній аудитор наводить перелік процедур, що були здійснені в процесі аудиту, вказує отримані результати та на їх основі робить загальний висновок стосовно об'єкта контролю. В цій частині аудитор має зазначити, що в процесі аудиторської перевірки були виконані всі поставлені завдання, а отримані результати дають можливість сформулювати висновок про об'єкт дослідження.

Третя – заключна частина. В ній аудитор зазначає, що аудит був проведений відповідно до затвердженого плану проведення внутрішнього аудиту на поточний період та вказує пропозиції по усуненню виявлених недоліків. Також в заключній частині аудитором вказується дата складання висновку та дата його передачі керівнику підприємства.

Висновки. Створення на підприємстві служби внутрішнього аудиту є одним із способів реалізації інформаційно-контрольної функції управлінського обліку. На внутрішній аудит впливають різні фактори. Врахування специфіки роботи дозволило скласти програму внутрішнього аудиту витрат АПВ.

Література.

1. Білик І.А. Зміст внутрішнього аудиту та перспективи його поширення в практиці вітчизняних підприємств / І.А. Білик : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. [«Міжнародні тенденції розвитку бухгалтерського обліку і аудиту та перспективи для України»], (Київ, 19 травня 2006 р.) : тези доп. – К. : КНЕУ, 2006. – С. 75–77.
2. Вахрушина М.А. Бухгалтерский управленческий учет : учебник [для вузов] / Вахрушина М.А. – М. : ИКФ Омега-Л, 2002. – 528 с.
3. Дорош Г.П. Організація внутрішнього аудиту / Г.П. Дорош // Облік і аудит. – 2001. – № 10. – С. 20.
4. Кулаковська Л.П. Організація і методика аудиту : навч. посіб. / Л.П. Кулаковська, Ю.В. Піча. – К. : Каравела, 2004. – 568 с

Summary

One of ways of achievement of competitive edges there is an increase of efficiency of management of agroindustrial enterprises charges, that requires the decision of problem of the informative providing of control system in same queue. The purpose of this system is a grant the internal users of information which is needed for acceptance of adequate administrative decisions. The task of our research is development of the program of internal audit, as one of constituents of control system by charges, for the enterprises of the probed industry.

The question of organization of internal audit is considered as to the mean of realization informatively control functions of administrative account. The conducted research enabled us to offer the program of internal audit of charges of basic activity for agroindustrial enterprises. The developed recommendations are from organization and leadthrough of internal audit as an effective form of internal control. The offered program of internal audit of charges of basic activity is for agroindustrial enterprises.

Consequently, an internal audit is based on information about charges, that is contained in the primary and erected documents of record-keeping. Internal public accountants in the process of the work follow normatively legislative by documents and orders of leader of enterprise in that part, that does not conflict with a current legislation. The got results are designed a public accountant conclusion.